

Innst. S. nr. 160

(2000-2001)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Morten Lund og Tor Nymo om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe fra land som har påvist kugalskap

Dokument nr. 8:42 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innføre midlertidig forbud mot import av levende storfe fra alle land der kugalskap har blitt påvist.

Stortinget ber Regjeringen innføre midlertidig forbud mot import av storfekjøtt fra alle land der kugalskap har blitt påvist. "

Ifølge EUs vitenskapskomité er Norge i en særstilling i Europa i forhold til kugalskap. Årsaken til at Norge har en så god status på dette området er først og fremst fordi Norge har hatt et meget restriktivt lovverk i forhold til import av storfe og produkter av storfe, samt at Norge har hatt strengere prosesser for produksjon og bruk av beinmjøl i storfe-fôr.

I henhold til EØS-avtalens såkalte trygghetsklausul kan et land iverksette nødvendige tiltak av hensyn til samfunnsmessige og/eller helsemessige konsekvenser. Hensynet til folks helse og en fortsatt unik situasjon i forhold til dyrehelse må prioriteres høyere enn hensynet til en friest mulig frihandel også på dette området. Dette aktualiseres særlig av at også EU-land nå har nedlagt importforbud mot storfekjøtt og levende storfe av hensyn til folkehelsen og dyrehelsesituasjonen.

Det mangler tilstrekkelig kunnskap om kugalskap hva gjelder smittekilder, inkubasjonstid og eventuelle konsekvenser på lang sikt. Det er derfor vesentlig å unngå at smitten skal komme til Norge, og at de mest effektive mottiltak blir iverksatt med umiddelbar virkning. Et midlertidig forbud mot import av levende storfe og produkter av storfe fra land som har påvist kugalskap, vil være den sikreste måten å hindre at også Norge får sykdommen. Lengden av et midlertidig for-

bud må vurderes ut i fra den løpende situasjonen når det gjelder kugalskap.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Erling Brandsnes, Gunnar Breimo, Mimmi Bæivi, Karin Kjølmoen, Kjell Opseth og Rita Tveiten, fra Kristelig Folkeparti, Randi Karlstrøm og Jon Lilletun, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Terje Knudsen, fra Høyre, Ansgar Gabrielsen og Ivar Kristiansen, fra Senterpartiet, lederen Morten Lund, og fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til behovet for å sikre forbrukerne trygg mat gjennom adekvate kontrolltiltak slik at Norge kan beholde trygghetsforspranget sammenlignet med andre EØS-land. Videre er det viktig å legge til rette for at Norges særskilte stilling, når det gjelder BSE i Europa, kan være et viktig konkurransefortrinn.

Komiteen mener det må være en målsetting å gi etterrettelig forbrukerinformasjon om opprinnelsesland for alt kjøtt som omsettes i Norge. Komiteen er kjent med at ordning med opprinnelsesmerking av storfekjøtt som omsettes i forretninger iverksettes 1. april 2001. Komiteen mener at tilsvarende ordninger for kjøtt fra andre dyreslag bør etableres så raskt som mulig. Merkeordningen bør også gjelde for uemballert kjøtt.

Komiteen mener merking med opprinnelsesland av kjøtt som frambyes i restauranter vil være en stor utfordring for kontroll- og tilsynssystemene. I større grad enn detaljhandelen, hvor vi har god tradisjon med varefaktainformasjon, er forbrukerinformasjon i

restaurant fram til nå basert på tillit uten skriftlig varefaktainformasjon. Komiteen ber departementet i samarbeid med kafé- og restaurantnæringen å finne fram til gode og praktikable ordninger for opprinnelsesmerking for kjøtt som frambyr på serveringssteder.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg de omfattende risikoreduserende tiltak som Regjeringen har etablert eller er i ferd med å etablere for å forebygge og overvåke situasjonen vedrørende BSE, samt redusere risikoen for å få inn smittestoffet i den norske fôr- og matvarekjeden. Flertallet mener derfor at den importen av levende storfe og storfekjøtt som finner sted, ikke utgjør en uakseptabel risiko, verken for dyrehelsen eller folkehelsen. Flertallet viser for øvrig til landbruksministerens brev til næringskomiteen 5. februar 2001 (vedlagt) og til redegjørelsen i Stortinget om norske tiltak mot kugalskap 13. februar 2001 som beskriver Regjeringens håndtering i saken.

Flertallet viser til at alle importerte dyr gjennomgår en omfattende helseundersøkelse både på avsenderstedet og ved ankomst til Norge. Når dyret slaktes blir det tatt prøver for undersøkelse med henblikk på BSE samtidig som særskilt risikomateriale blir fjernet og destruert. I påvente av svar på BSE-prøven henges dyret i arrest. Skulle prøven vise seg å være positiv blir hele dyret destruert.

Flertallet har spesielt merket seg at Dyrehelsetilsynet, ifølge statsrådens redegjørelse, i brev av 18. januar 2001 (vedlagt) til statsråden bl.a. har uttalt følgende:

"Det er vår oppfatning at den særlige kontrollen som gjennomføres på importerte dyr ved slaktning fører til at kjøtt fra disse dyrene har samme kvalitet med hensyn til kugalskapsmitte som kjøtt fra norske dyr."

Flertallet vil minne om at Norge gjennom EØS-avtalens vedlegg 1, kapittel 1 (Rådsdirektiv 97/12), er forpliktet til å tillate import av levende storfe dersom det ikke faglig begrunnes at folke- eller dyrehelsen settes i fare. Flertallet sier seg enig i at det ikke foreligger en tilstrekkelig faglig begrunnelse for å innføre et importforbud nå.

Flertallet viser til synspunkter om at enkelte EU-land har iverksatt ensidige forbud mot import av levende storfe og storfekjøtt fra land med BSE, og mulighetene for Norge til å gjøre det samme. Flertallet vil minne om at EU-kommisjonen sterkt har kritisert denne type tiltak og henstilt til medlemslandene å oppheve forbudene.

Flertallet sier seg enig med Regjeringen i at Norge som en stor nettoeksportør av matvarer har stor interesse av å fremstå med troverdighet i spørsmål om internasjonal handel, for på den måten å motvirke handelsrestriksjoner fra andre land.

Flertallet forutsetter at Regjeringen fortløpende vurderer tiltak som kan bidra til å bevare helsestatusen til norsk storfe og sikre at norsk storfekjøtt er trygt. I

den anledning har flertallet spesielt merket seg statsrådets avsluttende kommentar i redegjørelsen for Stortinget der han bl.a. uttrykker følgende:

"Både den faglige utviklingen, forbrukernes reaksjoner og regelverket forandrer seg raskt. Vi skal ikke uteslukke at det kan bli aktuelt å endre de tiltakene vi har satt i verk fram til nå, og importforbud kan være et slikt tiltak. Vi må alle være innstilt på ikke å la det gå prestisje i de standpunktene vi til enhver tid inntar. Dynamikken i dette sakskomplekset er stor og ingen kan spå noe sikkert om framtida. Det blir derfor et viktig poeng å føre en balansert debatt basert på den kunnskapen som til enhver tid er tilgjengelig."

Flertallet gir sin tilslutning til denne vurderingen. På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

"Dokument nr. 8:42 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Morten Lund og Tor Nymo om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe fra land som har påvist kugalskap - avvises."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil vise til at sykdommen kugalskap eller BSE først ble påvist i Storbritannia i 1986, og at sykdommen har fått så stor utbredelse fordi kjøttbeinmjøl av storfe er brukt som kraftfôr til storfe. Ifølge EUs vitenskapskomité kan Storbritannia ha hatt smitten siden slutten av 70-tallet.

Disse medlemmer vil vise til at sykdommen spredte seg meget hurtig etter at varmebehandlingen av beinmjølet ble redusert for å redusere kostnadene ytterligere. Omfanget av sykdommen har ført til en dyp krise i europeisk landbruk, hundretusenvis av storfe har blitt destruert og tilliten til storfekjøtt spesielt og landbruksprodukter generelt har falt dramatisk. Nær 100 personer har omkommet av den humane variant av sykdommen og de kostnadsmessige konsekvensene av BSE vil kunne beløpe seg til flere titalls milliarder kroner. I enkelte land, som i Tyskland, har sykdommen resultert i politiske kriser og enkelte statsråder har måttet forlate sin post.

Disse medlemmer vil videre vise til at offentlige myndigheter i flere land helt siden sykdommen ble påvist i 1986 har forsøkt å bagatellisere sykdommen, og allerede i 1986 ble britiske forskere latterliggjort av den britiske regjeringen da de antydte at en burde avstå fra å bruke oppmalt beinmjøl i dyrefôr. Den britiske regjeringen avviste også kategorisk at smitten kunne overføres til mennesker inntil en slik kopling først ble vedgått i 1996. Så sent som 22. mars 1996 konkluderte EUs Scientific Committee med at "There is no evidence that BSE is transmissible to man".

Disse medlemmer vil påpeke at sykdommen etter hvert har spredt seg til flere land i Europa, og at kun 3 av de 15 EU-landene nå ikke har påvist kugalskap.

Disse medlemmer må konstatere at kunnskapen omkring sykdommen hele tiden har vært utilstrekkelig, og først 10 år etter at sykdommen ble påvist i Storbritannia ble det antydnet at den kunne angripe mennesker gjennom inntak av infisert storfekjøtt. Det har ikke blitt utelukket at melk kan være en smittevei, og det er uklart om sykdommen kan smitte andre husdyr som for eksempel svin og høns. Det er også ukjent om smitten kan komme ut i selve næringskjeden i naturen, noe som i så tilfelle ville kunne bli en biologisk katastrofe. Disse medlemmer har merket seg at det også undersøkes om også sau kan infiseres, og at franske myndigheter vurderer enda strengere regler for omsetning av såkalt risikomateriale fra får.

Etter disse medlemmers oppfatning er det også grunn til å minne om at det ikke finnes tilstrekkelig vitenskapelig materiale for å uttale seg bastant om inkubasjonstiden, og Veterinærinstituttet har antydnet at denne kan være opptil 10 år, samtidig som enkelte storfe har testet positivt på sykdommen før de har vært 2,5 år gamle. Det yngste tilfelle så langt har vært 20 måneder gammelt. Dessuten finner disse medlemmer grunn til å påpeke at det ikke er mulig å påvise kugalskap hos levende dyr. Dette forhold er av særlig viktighet ved vurdering av smitterisiko som følge av dyreimport.

Disse medlemmer vil vise til at testmetodene som brukes for å avsløre smitte ikke er 100 pst. sikre, og mest usikre der sykdommen ikke har brutt ut. Det er også uklart hvor mye smittestoff som skal til for å overføre smitte til menneske og hvilke deler av et slakt som kan være helt smittefritt. Forskere viser til at det er for få tilfeller av smitte av mennesker som er studert, til å konstatere sikre sammenhenger.

Disse medlemmer vil vise til at Norge sammen med Australia, New Zealand og tre land i Sør-Amerika har verdens beste status i forhold til kugalskap, og ifølge EUs vitenskapskomite er det "highly unlikely" at det i Norge finnes kugalskapsmitté. Årsaken til at Norge har en så god status både i forhold til kugalskap og i forhold til andre dyresykdommer er ifølge komiteen først og fremst at Norge har hatt et meget restriktivt lovverk i forhold til handel med dyr, og at det svært tidlig ble innført strenge restriksjoner vedr. behandling og bruk av kjøttbeinmjøl.

Disse medlemmer mener det er av avgjørende viktighet både for folkehelsen, dyrehelsen og forbrukernes tillit til norske matvarer at Norge også i fremtiden greier å unngå å få inn kugalskapsmitte til Norge. Norge er et av de meget få landene i verden som fortsatt er i den heldige situasjon at dette målet kan oppnås gjennom bruk av adekvate tiltak, men da må det handles raskt.

Disse medlemmer er kjent med de tiltak Landbruksdepartementet har iverksatt for å hindre at kugalskap bryter ut også i Norge gjennom forbud mot bruk av beinmjøl, fjerning av de kroppsdelene fra storfeslakt som anses som mest smittebærende, og kontroll av

slakt av importert storfe, deres avkom samt kontroll av nødspekt og selvdøde dyr. Dessuten vurderes det ifølge landbruksministeren å igangsette et mer omfattende testprogram hvor alt storfe eldre enn 30 måneder vil bli testet ved slakting. Disse medlemmer har merket seg at Statens dyrehelsetilsyn i notat til komiteen datert 13. februar 2001 (vedlagt) skriver at disse tiltakene "er med få unntak basert på EU-beslutninger. Tiltakene er derfor rettet mot en høyere forekomst av kugalskapsmitte enn den som er vurdert i Norge".

Disse medlemmer mener at Norge best kan redusere smitterisikoen gjennom et midlertidig forbud mot import av storfe. Det avgjørende for Norge er å sørge for at den ikke innføres gjennom import av storfe. Disse medlemmer mener at dette både vil være det mest effektive og det mest kostnadseffektive tiltaket.

Disse medlemmer finner grunn til å påpeke at Regjeringens egne faglige eksperter, forbrukernes organisasjoner og landbruket har anbefalt et midlertidig forbud mot import. Disse medlemmer vil vise til at Statens dyrehelsetilsyn i et brev til Landbruksdepartementet 26. mai 2000 (vedlagt) anbefalte at det ble innført et forbud mot innførsel av levende storfe til Norge, primært fra land som har høyere BSE-risiko enn Norge. Disse medlemmer vil videre vise til brev av 27. november 2000 (vedlagt) fra Statens dyrehelsetilsyn der det heter at:

"Statens Dyrehelsetilsyn vil fraråde import av levende storfe eller fôr som inneholder kjøttbeinmjøl. Vi anmoder om at husdyrprodusenter og andre blir informert gjennom egne organisasjoner om hvilken risiko slike importerte utgjør for dyre- og folkehelsen."

Disse medlemmer vil også vise til brev fra Statens dyrehelsetilsyn til Landbruksdepartementet 18. januar 2001 der det heter at:

"Det prinsipielle grunnlaget for Dyrehelsetilsynets synspunkter er de risikovurderinger som i 2000 ble utført av Scientific Steering Committee i EU og Veterinærinstituttet. Begge instanser har uttrykt at den geografiske risiko for at et dyr kan ha kugalskapsmitte er vesentlig høyere i de fleste EU-land enn i Norge, og at det er en reell risiko for å få inn slik smitte via import av levende dyr og fôr. Risikoen for at animalske fôrvarer kan ha vært infisert, antas å være tilsvarende høyere i de fleste EU-land. Dyrehelsetilsynet legger også til grunn at det fortsatt er mye vi ikke vet om prionsykdommer generelt og kugalskap spesielt, og at det derfor er nødvendig å bygge inn et betydelig element av fôr-var holdning i våre anbefalinger om forvaltningsmessige tiltak. Dyrehelsetilsynet legger også til grunn de politiske føringer som er gitt om at vi skal ha et svært høyt beskyttelsesnivå. Utfra disse betraktninger mener Dyrehelsetilsynet det er viktig å unngå å belaste vår matproduksjon med tilhørende rutiner og kontrollsystemer med en større risiko for smitte enn den vi allerede måtte ha i landet. Derfor mener vi det er nødvendig å ha fokus på innførsel av risikomateriale som for eksempel levende dyr. Dyrehelsetilsynet tar til etterretning den politiske beslutningen om ikke å innføre et innførselsforbud."

Disse medlemmer vil også vise til at 14 organisasjoner i Nettverk for Mat og Miljø har krevd et midlertidig forbud mot import av levende storfe. Det samme gjelder Forbrukerrådet. Disse medlemmer legger stor vekt på de klare meningsytringer som er kommet fra forbrukerne gjennom disse uttalelser og gjennom den meningsmåling som ble trykt i Nationen 31. januar 2001 der 6 av 10 spurte var enig i et importforbud. Disse medlemmer legger stor vekt på at norske forbrukeres store tillit til norskprodusert mat ikke blir svekket.

Disse medlemmer vil peke på at alle uttalelser fra landbruket konkluderer med et krav om importforbud. Det gjelder også KOORIMP, Husdyrnæringens koordineringsenhet for smittebeskyttelse ved import, som også representerer de som importerer storfe.

Disse medlemmer mener at Regjeringen må ta i bruk de mest effektive og sikreste tiltak for å hindre smitte av kugalskap i å komme inn til Norge. Både hensynet til folkehelsen, dyrehelsen og forbrukernes tillit til norske matvarer tilsier at kun det beste er godt nok i forhold til problemstillingen omkring kugalskap. Dessuten finner disse medlemmer grunn til å minne om at det nettopp er i de situasjoner hvor en mangler kunnskaper om eventuelle uheldige konsekvenser at politiske vedtak bør styres av føre-var-prinsippet. Det man kan fastslå i forhold til kugalskapsepidemien er at sykdommen har vært den største trussel mot europeisk landbruk i moderne tid, at den smitter mennesker, og at dødeligheten er på 100 pst. hvis man skulle bli smittet. Fremtidige kunnskaper om sykdommen kan komme til å påvise enda større helsemessige farer og problemer for landbruket, og i Frankrike blir det nå vurdert om det også skal innføres strengere restriksjoner på salg av færeprodukter av hensyn til folkehelsen.

Disse medlemmer vil understreke at EØS-avtalen ikke på noen måte er et hinder for at Norge kan innføre et midlertidig forbud mot import av levende storfe fra land hvor det er påvist kugalskap. Den såkalte sikkerhetsklausulen i EØS-avtalen tillater at ethvert land tilsluttet avtalen kan iverksette nødvendige tiltak av hensyn til miljø og/eller helse, herunder importforbud. Både de nasjonale fagmyndigheter og EUs vitenskapskomité har godtgjort at det foreligger et solid faglig grunnlag for å innføre importforbud. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til St.prp. nr. 6 (1998-1999) - Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 69/98 om endring av EØS-avtalens vedlegg I (veterinær- og plantasanitære forhold) der det heter at:

"Dersom folke- eller dyrehelsen settes i fare, kan Norge ta i bruk sikkerhetsklausulen og gjøre ensidige vedtak som kan medføre stans i handel når dette vurderes som nødvendig. Dette er en videreføring av dagens bruk av sikkerhetsklausulen, jf. EØS-avtalens vedlegg I, kap. I pkt. 9. Det foreligger ingen formelle kriterier for bruk av sikkerhetsklausulen, men det forutsettes at denne skal brukes aktivt. Eksempler på EUs bruk av

sikkerhetsklausulen er vedtak gjort med hensyn til BSE i Storbritannia, smittsom lakseanemi i Norge, reker fra Bangladesh og levende svin fra Nederland".

Videre sies det i proposisjonen at:

"I den gjeldende EØS-avtalens vedlegg I er det nasjonale myndigheter i EFTA/EØS landene som avgjør om det er nødvendig å ta i bruk sikkerhetsklausulen på det veterinære området. Dette følger av nr. 9 i innledningen til kap. I i vedlegg I til EØS-avtalen. EFTAs overvåkingsorgan kan vurdere om bruken av sikkerhetsklausulen er i samsvar med EFTA-landenes forpliktelse etter avtalen, men nasjonale vedtak om å bruke sikkerhetsklausulen er ikke gjenstand for noen godkjenning, slik som i EU-systemet."

Disse medlemmer vil videre vise til at landbruksminister Bjarne Haakon Hanssen i brev av 5. februar 2001 (jf. Dokument nr. 15:16 2000-2001) til stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen anfører at:

"Med tilstrekkelig faglig begrunnelse er det mulig å innføre importforbud. Dette er i tråd med både EØS-avtalen og WTO/SPS-avtalen."

Disse medlemmer vil vise til at en rekke EU-land med dårligere smittestatus enn Norge har innført importforbud. Spania har forbudt innførsel av levende storfe eldre enn 20 måneder fra Frankrike, mens Østerrike har forbudt innførsel av storfe eldre enn 20 måneder fra Frankrike og innførsel av levende storfe og oksekjøtt fra Tyskland.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn støtte forslaget om å innføre et midlertidig forbud mot import av levende storfe til Norge fra land som har en dårligere status enn Norge, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om straks å innføre et midlertidig forbud mot import av levende storfe fra land som har dårligere status i forhold til BSE enn det Norge har."

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil vise til at kunnskapene om sykdommen og smitteveiene er meget mangelfulle og at Statens dyrehelsetilsyn i et brev av 27. november 2000 uttalte at:

"Det er ikke lenger grunnlag for tvil om at kugalskapsmitte via kjøtt er den direkte årsak til den nye varianten av Creutzfeld-Jakobs sykdom, som særlig angriper yngre mennesker."

Store mangelfulle kunnskaper om mulige smitteveier og inkubasjonstid sammen med det en allerede vet om sykdommen bør etter dette medlems oppfatning føre til at en også innfører et midlertidig forbud mot import av kjøttprodukter fra storfe. Dette medlem vil blant annet vise til professor i neuropatologi Jan Mæhlen ved Ullevål Sykehus som 17. januar 2001 uttalte til NTB at:

"Usikkerhetsområdet er stort. Vi vet ikke om man må spise en kg infisert hjernevev fra et sykt dyr, eller om

det er nok med en mengde som er en million ganger mindre, altså et tusendels gram. Så usikkert er det."

Dette medlem vil videre vise til at stadig færre produkter kan kategoriseres som "garantert fritt for smitte", og at EU vurderer fortløpende om flere produkter kan komme til å bli forbudt, som T-benstek og dyrefett.

Dette medlem frykter at kugalskap fortsatt er en sykdom i fremmarsj, og at de store utslagene av epidemien vil komme på det europeiske fastlandet først om noen år. Dette medlem vil understreke det som er sagt om usikkerhet knyttet til smitteveier og inkubasjonstid, og mener på dette grunnlag at føre-var-prinsippet må tas i bruk også når det gjelder handel med kjøttprodukter. Dette medlem vil understreke at det er de helsefaglige myndigheter som skal bestemme hvilke produkter et slikt importforbud skal omfatte og hvor lenge et importforbud må vare.

Dette medlem vil derfor støtte forslaget om midlertidig forbud mot import av produkter av storfekjøtt, og fremmer følgende forslag.

"Stortinget ber Regjeringen om straks å innføre midlertidig forbud mot import av kjøttprodukter av storfe som kan tenkes å inneholde risikomateriale fra land som har dårligere status i forhold til BSE enn det Norge har."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen om straks å innføre et midlertidig forbud mot import av levende storfe fra land som har dårligere status i forhold til BSE enn det Norge har.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om straks å innføre midlertidig forbud mot import av kjøttprodukter av storfe som kan tenkes å inneholde risikomateriale, fra land som har dårligere status i forhold til BSE enn det Norge har.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:42 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Morten Lund og Tor Nymo om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe fra land som har påvist kugalskap - avvises.

Oslo, i næringskomiteen, den 1. mars 2001

Morten Lund
leder

Øystein Hedstrøm
ordfører

Kjell Opseth
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra Statens dyrehelsetilsyn til Landbruksdepartementet, datert 26. mai 2000****Beskyttelsestiltak mot BSE i Norge**

Statens dyrehelsetilsyn har nylig mottatt en ny rapport fra Veterinærinstituttet med faglige vurderinger av en del spørsmål omkring BSE som vi stilte instituttet i mars 2000. Like forut for dette mottok vi utkast til Kommisjonens vitenskapelige styringsgruppes (SSC) vurdering av Norges BSE-status. Vi deltok også på et møte i regi av landbruksministeren om beskyttelsestiltak mot BSE i Norge.

Vi finner det riktig å komme med noen vurderinger og anbefalinger når det gjelder forvaltningsmessige tiltak for å redusere risikoen for BSE hos norsk storfe.

Hovedmomenter i Veterinærinstituttets rapport

Veterinærinstituttet ble i brev fra Dyrehelsetilsynet stilt fem konkrete spørsmål som vi ønsket en faglig vurdering av. Veterinærinstituttets hovedkonklusjoner er:

- Risikoen for at vi har importert BSE gjennom dansk storfe er i størrelsesorden 3 %. Det er derfor grunn til å overvåke de dyrene som fortsatt er i live og er utvalg av kalver av danskfødte kyr,
- Sannsynligheten for at et infisert storfe forårsaker en ny infeksjon gjennom å infisere kjøttbenmel, er så lav i Norge at BSE ikke vil kunne opprettholdes over tid i storfepopulasjonen gjennom fôringskjeden,
- Det anses som usannsynlig at BSE skal ha oppstått i Norge som følge av bruk av kjøttbenmel til storfe før 1990,
- Veterinærinstituttet anbefaler at den norske overvåkingen av BSE styrkes i forhold til aktiviteten i 1999, av hensyn til matvaretrygghet, fare for at BSE kan spres til småfe, og Norges troverdighet. Det anbefales i første omgang å øke effektiviteten av eksisterende kliniske overvåking, og
- Veterinærinstituttet mener at risikoen ved innførsel av kjøttbenmel, ferdige fôrblandinger med innhold av animalske proteiner eller levende storfe fra EØS til Norge er lavere nå enn den var i perioden 1985-1996. Det er likevel grunn til å vurdere import av ulike produkter nøye, særlig fra land som har BSE.

Viktige påpekninger fra Kommisjonens vitenskapelige styringsgruppe (SSC)

I en forenklet modell for geografisk risiko for BSE er import av kontaminert fôr eller av infiserte levende storfe de eneste initiale kilder for BSE. Uten en initialkilde kan ikke den "feedback" som er nødvendig for å etablere en epidemi i et land, settes i gang.

Dersom BSE-smitte er introdusert, legger SSC til grunn at systemets evne til å redusere BSE-infektivitet over tid er avhengig av i hvor stor grad det unngås at

storfe føres med kjøttbenmel, i hvor stor grad avfallsbehandlingsanleggene opererer etter EU-standard og hvorvidt et SRM-forbud er effektivt implementert.

Norge ser ut til å bli plassert i risikogruppe 1 når det gjelder BSE, d.v.s. at det vurderes som høyst usannsynlig at storfe er klinisk eller preklinisk infisert med BSE her i landet. Det knyttes en viss usikkerhet til om vi fortjener denne statusen ut fra muligheten for at dyr innført fra Danmark ble slaktet for våre avfallsbehandlingsanlegg opererte etter EU-standard.

SSC konkluderer i utkast til rapport med at dersom iverksatte tiltak fortsetter å være tilfredsstillende implementert og ingen ny ekstern utfordring oppstår, for eksempel ved import av risikomateriale, vil sannsynligheten for BSE-infeksjon hos norsk storfe forbli like lav som den er i dag eller til og med reduseres over tid.

Vesentlige momenter som kom fram i møtet med landbruksministeren

I møtet med landbruksministeren i april fremkom at det vurderes en snarlig innføring av SRM-forbud i Norge samt en del begrensninger i hvilke råvarer som kan gå inn i kjøttbenmelproduksjonen (i hovedsak i samsvar med pågående endring av EUs avfallsdirektiv).

Videre vurderes begrensninger på bruk av kjøttbenmel med sikte på at dyr ikke skal føres med materiale fra egen art.

Dyrehelsetilsynets kommentarer

Dyrehelsetilsynet vil sterkt støtte forslaget om snarlig innføring av SRM-tiltak i Norge. Vi støtter også at det allerede nå tas sikte på å implementere vesentlige deler av EUs forslag til nytt avfallsdirektiv.

Vi har forståelse for de tiltak som vurderes når det gjelder bruk av ulike typer kjøttbenmel til forskjellige dyrearter. De begrensninger som antydes vil imidlertid ikke bidra til å redusere BSE-risikoen gjennom feilføring og eventuell krysskontaminering langs produksjons- og distribusjonskjeden (selv om denne kan sies å være liten gitt at avfallsbehandlingsanleggene fungerer etter kravene).

Det er derfor, etter vår vurdering, relevant å vurdere ytterligere tiltak for å redusere risikoen for at den norske status med hensyn på BSE skal endres. Vi synes spesielt det er grunn til å legge vekt på Kommisjonens vitenskapelige styringsgruppes uttalelse om at det er høyst usannsynlig at norsk storfe er infisert med BSE og at graden av eksterne belastninger (d.v.s. import) vil være av betydning for vår fremtidige BSE-risiko.

Et forbud mot innførsel av kjøttbenmel og levende storfe vil være svært effektive beskyttelsestiltak mot eksterne belastninger. Når rapporter fra Kommisjonens vitenskapelige styringsgruppe foreligger, vil det pri-

mært være naturlig å vurdere forbud mot innførsel fra land som ikke er vurdert å ha like lav BSE-risiko som Norge.

Videre bør det sikres at råvarer til norsk kjøttbeinmel-produksjon utelukkende stammer fra dyr i den norske populasjonen. Avtaler med andre land om avtak av animalsk avfall bør revurderes.

*Dyrehelsetilsynets anbefaling overfor
Landbruksdepartementet*

På bakgrunn av det som er anført ovenfor, vil Statens dyrehelsetilsyn anbefale at Landbruksdepartementet nøye vurderer om det er mulig - som ytterligere beskyttelsestiltak mot BSE å:

1. innføre et forbud mot innførsel av kjøttbeinmel til Norge, primært fra land som ikke har samme lave BSE-risiko som Norge
2. innføre et forbud mot innførsel av levende storfe til Norge, primært fra land som ikke har samme lave BSE-risiko som Norge, og
3. oppheve avtalen med Sverige om innførsel av slakteavfall/animalsk avfall for behandling i Norge.

Dersom Landbruksdepartementet mener at punkt 1) og 2) ovenfor kan gjennomføres, vil vi utarbeide utkast til nødvendige forskriftsbestemmelser.

Vedlegg 2

Brev fra Statens helsetilsyn til flere, datert 27. november 2000

Tiltak for å forhindre innslep av kugalskapsmitte til Norge

Statens dyrehelsetilsyn vil fraråde import av levende storfe eller fôr som inneholder kjøttbeinmjøl. Vi anmoder om at husdyrprodusenter og andre blir informert gjennom egne organisasjoner om hvilken risiko slike importert utgjør for dyre- og folkehelsen. Det er ikke faglig grunnlag for å fraråde innførsel av sæd eller embryo.

Utviklingen av kugalskap (BSE) i Europa er urovekkende. Vi ser en svært negativ utvikling i Frankrike. Situasjonen i land som Portugal, Irland og Sveits er ikke tilfredsstillende. Det tar også lengre tid enn antatt å bli kvitt sjukdommen i England. I Danmark ble kugalskap første gang påvist i februar i år, og danske veterinærmyndigheter antar at de vil få flere tilfeller. De siste dagene er kugalskap for første gang påvist både i Tyskland og Spania. Kugalskap er med andre ord ikke under kontroll i flere europeiske land, og det er ikke grunnlag for å anta at dette vil endre seg i nærmeste framtid.

Kugalskap er ikke påvist i Norge. Vurderinger som er gjort av EUs vitenskapskomite (SSC) har konkludert med at risikoen for at vi har kugalskapsmitte blant norskfødte storfe er svært liten ("negligible"). Veterinærinstituttet har vurdert risikoen for at storfe som er importert fra Danmark skal kunne være smittet er ca. 3%. Vitenskapskomiteen sier det vil være viktig for Norge å hindre at smitte kommer inn i landet, underforstått at import av levende dyr og fôr som måtte inneholde kjøttbeinmjøl ikke bør skje. Også Veterinærinstituttet understreker at importert fôr med kjøttbeinmjøl utgjør en smitterisiko.

Ingen kan gi garantier for at vi ikke har kugalskapsmitte hos norskfødte storfe, men risikovurderinger indikerer at sannsynligheten er liten. I tillegg til tidligere rutiner har vi i den senere tid iverksatt nye tiltak

som økt varmebehandling ved framstilling av kjøttbeinmjøl og testing av importerte dyr. Et krav om fjerning av spesifisert risikomateriale (SRM) i forbindelse med slaktning trer i kraft ved nyttår. Likeledes skjerpes kravene til råvarene ved produksjon av kjøttbeinmjøl.

Statens dyrehelsetilsyn har den 26. mai 2000 tilskrevet Landbruksdepartementet og understreket at import av levende storfe og fôr representerer en fare for innslep av kugalskapsmitte til Norge. Landbruksdepartementet har uttrykt at EØS-avtalen ikke gjør det mulig for norske myndigheter å forby slik import.

Det framgår av ovenstående at det er svært viktig at norske husdyrprodusenter og andre avstår fra å innføre levende storfe og fôr med kjøttbeinmjøl som EØS-avtalen gir anledning til. Statens dyrehelsetilsyn vil anmode adressatene av dette brev om å bidra til at husdyrprodusenter og andre blir informert om den risiko for dyre- og folkehelsen som er knyttet til slike importert. Det er ikke lenger grunnlag for tvil om at kugalskapsmitte via kjøtt er den direkte årsak til den nye varianten av Creutzfeldt-Jakobs sykdom, som særlig angriper yngre mennesker.

Vi har i dag ikke noe faglig grunnlag for å fraråde innførsel av sæd eller embryo.

Informasjon om kugalskap er å finne på Dyrehelsetilsynets internettside: www.dyrehelsetilsynet.no. Vi står til disposisjon for å bidra til en bred og saklig informasjon om kugalskap.

Kopi av dette brevet er sendt:

Landbruksdepartementet, avdeling for matproduksjon og helse
Alle fylkesveterinærene
Statens næringsmiddeltilsyn
Statens landbrukstilsyn
Veterinærinstituttet
Forbrukerrådet

Vedlegg 3**Brev fra Statens dyrehelsetilsyn, Sentralforvaltningen, til Landbruksdepartementet, datert 18. januar 2001****Risiko for innførsel av kugalskapsmitte til Norge**

Det vises til vårt brev av 26. mai, ref S-1108/00 og den store oppmerksomhet spørsmålet omkring internasjonal handel relatert til kugalskap har fått i den senere tiden. Dyrehelsetilsynet finner det riktig å utdype de vurderinger (risikohåndtering) vi tidligere har gitt uttrykk for.

Det prinsipielle grunnlaget for Dyrehelsetilsynets synspunkter er de risikovurderinger som i 2000 ble utført av Scientific Steering Committee i EU og av Veterinærinstituttet. Begge instanser har uttrykt at den geografiske risiko for at et dyr kan ha kugalskapsmitte er vesentlig høyere i de fleste EU-land enn i Norge, og at det er en reell risiko for å få inn slik smitte via import av levende dyr og fôr. Risikoen for at animalske fôrvarer kan ha vært infisert antas å være tilsvarende høyere i de fleste EU-land. Dyrehelsetilsynet legger også til grunn at det fortsatt er mye vi ikke vet om prionsjukdommer generelt og kugalskap spesielt, og at det derfor er nødvendig å bygge inn et betydelig element av føre var holding i våre anbefalinger om forvaltningsmessige tiltak. Dyrehelsetilsynet legger også til grunn de politiske føringer som er gitt om at vi skal ha et svært høyt beskyttelsesnivå.

Utfra disse betraktninger mener Dyrehelsetilsynet det er viktig å unngå å belaste vår matproduksjon med tilhørende rutiner og kontrollsystemer med en større risiko for smitte enn den vi allerede måtte ha i landet. Derfor mener vi det er nødvendig å ha fokus på innførsel av risikomateriale som for eksempel levende dyr. Dyrehelsetilsynet tar til etterretning den politiske beslutningen om ikke å innføre et innførselsforbud.

Et dyr med opprinnelse fra et land med høyere risiko for kugalskapsmitte enn Norge representerer etter dagens kunnskap neppe noen belastning på fôr- og næringskjeden. Viktig i denne sammenhengen er den rutinemessige testingen av alle importerte dyr og at

risikomateriale (SRM) tas ut ved slakting av alt storfe. Det er vår oppfatning at den særlige kontrollen som gjennomføres på importerte dyr ved slakting fører til at kjøtt fra disse dyrene har samme kvalitet med hensyn til kugalskapsmitte som kjøtt fra norske dyr. Blant annet utfra hvilket stadium infeksjonen er i hos det enkelte dyr (testens evne til å fange opp smitte på et tidlig tidspunkt), utfra det faktum at rutiner kan svikte og ikke minst fordi kunnskapen om prioner fortsatt er begrenset, mener vi likevel at det ikke er mulig å gi garantier.

Dyrehelsetilsynet tror ikke at selv de beste risikovurderinger inneholder alle sannheter og utelukker på ingen måte at vi allerede kan ha kugalskapsmitte i landet. Til orientering har vi i samarbeid med Landbruks-tilsynet satt i gang arbeid for å bringe størst mulig klarhet i tidligere import av animalske fôrmidler og bruken av disse. I samarbeid med de to andre tilsynene og Veterinærinstituttet har vi startet arbeidet med en tiltaksplan som skal komme til anvendelse dersom kugalskap skulle bli påvist i Norge. En slik plan vil være et vesentlig grunnlag for en trygg kommunikasjon i ulike situasjoner som vi forbereder oss på.

Dyrehelsetilsynet er til enhver tid tilgjengelig for faglige råd om forvaltningsmessig håndtering i denne for alle parter vanskelige saken. Vi har stor forståelse og respekt for de vanskelige politiske avveininger departementet må foreta, og vil etter beste evne gjøre og kommunisere våre vurderinger utfra et forvaltningsmessig faglig ståsted basert på de beste ekspertvurderinger som til enhver tid foreligger.

Kopi er sendt:
Alle fylkesveterinærer
Veterinærinstituttet
Statens næringsmiddeltilsyn
Statens landbrukstilsyn

Vedlegg 4**Brev fra Landbruksdepartementet v/landbruksministeren til næringskomiteen, datert 5. februar 2001****Dokument nr. 8:42 for 2000-01 - Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Roger Enoksen, Morten Lund og Tor Nymo om midlertidig forbud mot import av levende storfe og kjøttprodukter av storfe fra land som har påvist kugalskap**

Forslaget fra stortingsrepresentantene Enoksen, Lund og Nymo inneholder to anmodninger; forbud mot innførsel av levende dyr fra land der kugalskap

(BSE) har blitt påvist, og forbud mot innførsel av storfekjøtt fra de samme land. Jeg vil først peke på en del enkeltpunkter i forslaget.

Norges BSE-status

Det er riktig som forslagsstillerne påpeker, at Norge er i en særstilling når det gjelder BSE i Vest-Europa. Men det er ikke riktig som det hevdes i forslaget at

"alle verdens land unntatt Australia og New Zealand samt tre land i Sør-Amerika har dårligere status enn Norge på dette området." Den vurderingen EUs vitenskapelige styringskomite (SSC) gjorde våren 2000 omfattet bare 25 land (14 EU-land foruten Norge og 10 tredjeland). Det er blitt opplest fra EU-kommisjonen at SSC for tiden har dokumentasjon fra 35 land til vurdering, og vurderingen skal være avsluttet innen 1. april. De landene som har lagt frem dokumentasjon, har

eksportinteresser i forhold til EU. Jeg gjør oppmerksom på at Østerrike fortsatt er fritt for BSE.

Import av levende dyr og storfekjøtt

Vilkårene for importen av levende storfe og storfekjøtt har vært en del av EØS-avtalen siden 1994. Vi har i hovedsak importert dyr fra Sverige, Danmark og Finland, men også noen fra Frankrike på midten av 90-tallet. Storfekjøttet har i hovedsak kommet fra land utenfor EØS.

År	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Storfe, stk.	197	375	275	129	101	13	13	48
Storfekjøtt (tonn)				4 807	2 805	3 138	2 909	3 134

Risikoreduserende tiltak i Norge

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det er en risiko forbundet med innførsel av levende dyr og av animalske produkter. Det viktige er imidlertid hvor stor risikoen er når vi tar i betraktning de risikoreduserende tiltak som iverksettes. Avgrensningen av debatten til BSE er det enighet mellom ekspertene på Veterinærinstituttet og EUs Vitenskapelige styringskomite om hvilken risiko et land løper ved innførsel av levende storfe og storfekjøtt.

Veterinærinstituttet uttaler i sin rapport til Statens dyrehelsetilsyn 12. mai 2000 s. 18 "Veterinærinstituttet mener risikoen ved innførsel av kjøttbenmel, ferdige fôrblandinger med innhold av animalske proteiner eller levende storfe fra EØS til Norge er lavere nå enn den var i perioden 1985-1996. Det er imidlertid grunn til å vurdere import av ulike produkter nøye, særlig fra land som har BSE". Det som gjøres i Norge for å redusere risikoen for å få inn BSE i den norske fôr og matvarekjeden med importerte storfe er følgende:

- alle importerte dyr merkes spesielt og følges gjennom en storfedatabase helt frem til de når slakteriet,
- ved slaktning blir de testet for BSE, og slaktet henger i arrest frem til prøvesvar foreligger. Dette gjelder også avkom av importerte kyr.
- ved slaktning blir spesifisert risikomateriale (SRM, dvs. de deler av dyra som kan inneholde smittestoff) fjernet og senere destruert. Dette gjelder også alle norskfødte dyr.

Det er på det rene at ingen tester er 100 % sikre. Det er på det rene at testene ikke vil kunne avdekke BSE i et meget tidlig stadium i utviklingen av sykdommen. Dette er fordi mengden prioner er liten. Det er også på det rene at det må en viss mengde prioner til for at det skal utgjøre noen smittefare. Testenes følsomhet må altså ses i sammenheng med de andre tiltak som er satt i verk. Disse tiltakene må også ses i sammenheng med det faktum at BSE ikke er en smittsom sykdom. All tilgjengelig kunnskap konkluderer med at det uteluk-

kende overføres gjennom fôr, og sannsynligvis også fra kyr til avkom. Det er ikke påvist BSE-smitte i de deler av et dyr som går videre til konsum etter SRM-slaktning.

I Norge har vi gjennomført de samme reglene for bekjempelse av BSE som i EU-landene, uten å vente på formell godkjenning av de ulike rettsaktene i EØS-komiteen, slik vi kunne. Dvs. at reglene er gjennomført på nasjonalt grunnlag. Vi tester alle storfe eldre enn 30 måneder i risikogrupper (dyr med symptomer forenlig med BSE, importerte dyr og avkom av hunndyr ved slaktning, nødspekt og selvdøde dyr over 30 måneder). Før 1. mai d.å. skal medlemslandene sende kommisjonen rapport om resultatet av testing av risikogruppene. og på grunnlag av det skal det vurderes om mindre omfattende tiltak enn testing av alle friske slaktedyr eldre enn 30 måneder er tilstrekkelig. Hvis ikke, vil kravet om testing av alle friske dyr tre i kraft 1. juli 2001. Hvis det blir full testing i EU, legges det opp til å gjennomføre det samme i Norge. Landbruksdepartementet har bedt de statene som har ansvaret for at testing blir gjennomført, om å forberede testing av alle storfe eldre enn 30 måneder fra 1. juli i år.

Utkjøpsordningen som EU har iverksatt for slakt av storfe eldre enn 30 måneder som ikke er testet for BSE, blir ikke gjennomført i Norge. Dels fordi den som et markedsstiltak ikke er en del av EØS-avtalen og således ikke forpliktende for Norge, men også fordi et slikt tiltak ville skape ubalanse i det norske storfekjøttmarkedet og gjøre at vi måtte importere mer storfekjøtt.

Bruk av sikkerhetsklausulen

Ved handel med levende dyr må EØS-avtalens bestemmelser følges. For å kunne importere levende storfe må en rekke vilkår være oppfylt. Vilkårene fremgår av forskrift 31. desember 1998 nr. 1484 om tilsyn og kontroll ved innførsel og utførsel av levende dyr, annet avlsmateriale og animalsk avfall i innen EØS, og ved innførsel av levende dyr fra land utenfor EØS, og forskrift 31. desember 1998 nr. 1476 om dyrehelsemessige betingelser for innførsel og utførsel av storfe. Disse forskriftene gjennomfører rådsdirektivene 64/

432/EØF og 97/12/EF, som er inntatt i EØS-avtalens Vedlegg I kapittel I pkt. 4.1.

Norge kan, dersom folke- eller dyrehelsen er satt i fare, ta i bruk sikkerhetsklausulen i EØS-avtalen, og gjøre ensidig vedtak som kan medføre stans i handelen når dette vurderes som nødvendig (jf. St.prp. nr. 6 for 1998-99 s. 6).

Bruk av sikkerhetsklausulen utløser bestemte prosedyrer, jf. den reviderte avtalens vedlegg I kap. I nr. 3 i Innledende del (jf. St.prp. nr. 6 s. 21 og s. 4 1). Ved bruk av sikkerhetsklausulen mot EU har Norge plikt til straks å underrette EU (representert ved Kommisjonen) og EFTAS overvåkningsorgan om planlagte tiltak. EU kan kreve at det holdes konsultasjoner med sikte på å finne egnede løsninger. Skulle det oppstå uenighet mellom partene, for eksempel om berettigelsen av tiltaket, kan hver av dem bringe saken inn for EØS-komiteen. I EØS-komiteen gjelder det vanlige prinsippet om enstemmige beslutninger. Oppnåes ikke enighet, kan EU treffe egnede tiltak. Slike tiltak som reaksjon på bruk av sikkerhetstiltak skal begrenses til det som er strengt nødvendig for å avhjelpe situasjonen.

Norge brukte sikkerhetsklausulen mot Danmark våren 2000 i forbindelse med at det ble oppdaget BSE der første gang. Det ble 1. mars 2000 satt forbud mot import av storfe- og småfekjøtt. Forbudet ble opphevet allerede 21. mars etter forsikring fra danske myndigheter om at risikokjøttet var trukket fra det danske markedet.

Unilaterale tiltak blant EU-land

Forslagsstillerne har påpekt at enkelte medlemsland i EU har nedlagt importforbud for levende storfe og

storfekjøtt fra land med BSE. Spania, Italia, Østerrike og Hellas har iverksatt ensidige forbud mot import fra land som har hatt mye BSE. SSC har uttalt at det ikke er vitenskapelig grunnlag for å sette i verk slike tiltak, da andre, mindre drastiske tiltak vil ha samme virkning. De tiltakene de foreslår er i overensstemmelse med de tiltakene Norge har iverksatt. EU-kommisjonen har på denne bakgrunn bedt de angjeldende land om å oppheve sine unilaterale tiltak snarest. Etter det jeg kjenner til har de fleste landene opphevet sine forbud mot import av levende storfe, samt sæd og embryo av storfe.

Konklusjon

Jeg er enig i at det er viktig å legge til rette for at Norge skal beholde sin særskilte stilling når det gjelder BSE i Europa. Jeg viser til en rekke nye tiltak som er iverksatt og planlegges.

Med en tilstrekkelig faglig begrunnelse er det mulig å innføre importforbud. Dette er i tråd med både EØS-avtalen WTO/SPS-avtalen. Slik faglig begrunnelse foreligger ikke i dette tilfellet, hva angår BSE fra EU, med unntak av Portugal og Storbritannia. Dette standpunktet støttes av de norske ekspertene på Veterinærinstituttet og av EUs vitenskapelige styringskomite. Begge faginstansene har konkludert med at den risiko som måtte være for folke- og/eller dyrehelsen blir tilstrekkelig ivaretatt med de tiltak som er iverksatt.

Ut fra det som det er redegjort for ovenfor, anbefaler jeg næringskomiteen å avvise forslaget fra representantene Enoksen, Lund og Nymo.

Vedlegg 5

Notat fra Statens dyrehelsetilsyn til næringskomiteen, datert 13. februar 2001

Notat i tilknytning til møte med Stortingets Næringskomité den 13. februar 2001 om overvåkning og kontroll av kugalskap i Norge

A) TILTAK FOR Å OVERVÅKE HELSETILSTAND HOS STORFE

1 Tiltak overfor enkelt dyr:

- Dyr som viser symptomer som kan være forenlig med BSE avlives og testes
Dette programmet startet i august 1998. Ca. 30 dyr er undersøkt hvert år.
- Undersøkelse av selvdøde dyr over 30 måneder på fjøset og under transport. I Norge er det ca 1200 slike dyr årlig. Iverksatt per 1. januar 2001
- Undersøkelse av alle nødslakt over 30 måneder. Iverksatt per 1. januar 2001
- Undersøkelse av alle importerte dyr ved slakting og avkom fra importerte kyr. Nasjonalt tiltak

iverksatt i mai 2000; utvidet per 1. januar 2001. Vi har i dag ca. 450 levende storfe i Norge som er importert fra andre land.

Ovennevnte tiltak innebærer testing av ca. 9 000 storfe årlig. Den største andelen faller inn under gruppen nødslakt. Det har skjedd en betydelig opptrapping av tiltakene per 1. januar 2001 som følge av EU beslutninger. Bestemmelsene per medio 2000 innebar at ca. 2000 dyr ville bli testet.

2 Mulig import av risikomateriale

Alle bestemmelser om internasjonal handel med levende storfe, sæd eller embryo er harmonisert med EU etter EØS-avtalen. Dette gjelder også i forhold til BSE. På grunn av de nasjonale kontrollprogrammene (St.prp. no. 6, 1998-99) kan levende storfe settes i isolat i seks måneder. BSE har flere års inkubasjonstid og

denne isolasjonsperioden har liten betydning for å kunne avdekke BSE-smitte.

Vi har god oversikt over levende dyr som er importert til Norge. I de kritiske 1980-åra ble det for eksempel importert 10 dyr fra Storbritannia.

Så langt forvaltningen vet er det ikke importert kjøttbeinmjøl til matproduserende landdyr Norge. Det arbeides nå for å kvalitets sikre disse opplysninger.

3 Varslingsplikt for dyreeier

For å sikre at dyreeiere og andre som disponerer dyr melder fra om dyr som skal undersøkes er det innført en særlig varslingsplikt hjemlet i sjukdomsforskriften. Varsling skal skje til distriktsveterinær (Dyrehelsetilsynet) og slakteri/kjøttkontroll (Næringsmiddeltilsynet).

B) FOREBYGGENDE TILTAK

1 Sikring av førkjede

Visse organer og vevstyper regnes som særlig risikofylt når det gjelder spredning av BSE-smitte. Dette vevet kalles SRM (Specifled Risk Material). Ved slaktning av storfe og småfe tas dette materialet ut og destrueres. Fjerning av SRM og streng varmebehandling vil hindre en BSE-epidemi i Norge.

2 Fôr og avfall

Bestemmelsene om fôr forvaltes dels av Landbruks-tilsynet (fôrvareloven) og dels av Dyrehelsetilsynet (husdyrloven). Per 1. januar ble det innført *midlertidig bestemmelse* fram til 1. juli 2001 om:

- Forbud mot bruk av foredlede proteiner (i praksis kjøttbeinmjøl og annet fabrikkframstilt animalsk fôr) til produksjonsdyr. Det er overgangsordning fram til 28. februar.
- Forbud mot internasjonal handel med foredlede animalske proteiner som fôr til produksjonsdyr.

Fiskemel er i EU tillatt brukt til andre dyr enn drøvtyggere. Norge har tillatt bruk av fiskemel også til drøvtyggere på visse vilkår.

Det foregår et intensivt arbeid i regi av EU-kommisjonen når det gjelder bestemmelser om avfall og biprodukter. Fra 1. mars 2001 iverksettes bestemmelser som innebærer at kun varer av konsumkvalitet kan brukes i fôr til dyr. Øvrige kategorier avfall er

- avfall som tas helt ut av kjeden og som skal forbrennes, steriliseres og nedgraves (SRM-materiale og materiale som er forurenset med kjemiske stoffer).
- Avfall som kan brukes som jordforbedring etter sterilisering.

3 Bekjempelse av skrapesjuka

Skrapesjuka er en sjukdom som ligner kugalskap. Sammenhengen mellom skrapesjuka og kugalskap er usikker, men forekomst av skrapesjuka regnes som en risikofaktor for kugalskap. Norge har siden 1996 hatt

et svært omfattende og internasjonalt anerkjent program for å overvåke og bekjempe skrapesjuka.

C) TILTAK FOR Å BEKJEMPE KUGALSKAP

1 Tiltaksplaner ved påvisning av kugalskap i Norge

Dyrehelsetilsynet utarbeider nå sammen med Veterinærinstituttet, Næringsmiddeltilsynet og Landbruks-tilsynet tiltaksplaner som skal brukes dersom kugalskap skulle bli påvist i Norge. Disse planene skal samordnes med næringen og departement og forventes ferdig i begynnelsen av mars 2001.

2 Storfeindividdatabase og merkebestemmelser

Alle norske storfe skal registreres i en offentlig individdatabase. Basen skal inneholde relevante nøkkelopplysninger for vurderinger av helse og sjukdom hos det enkelte dyr. Databasen er vesentlig for sporbarhet i forhold til sjukdomskontroll og merking av kjøtt.

Det er spesielle merkebestemmelser for storfe, småfe og svin. P.g.a. BSE situasjonen i Europa er bestemmelsene særlig strenge for storfe. Blant annet skal importert dyr merkes særskilt (rødt øremerke).

3 Har vi kugalskapsmitte i Norge ?

EUs Scientific Steering Committee konkluderer med at risikoen for at vi har kugalskapsmitte i Norge er svært liten (negligible). I Veterinærinstituttets rapport av mai 2000 uttrykkes det at det er ca. 3% sjanse for at vi kan ha importert BSE-smitte til landet via danske dyr. I vurderingen av om vi kan ha BSE-smitte i landet må det etter Dyrehelsetilsynets oppfatning legges vekt på at vi

- har hatt liten import av levende dyr.
- ikke har importert kjøttbeinmjøl til husdyr (?)
- har hatt strenge bestemmelser om varmebehandling av kjøttbeinmjøl siden 1959
- har hatt forbud mot framstilling og bruk av kjøttbeinmjøl til storfe/drøvtygger siden 1990

D) FORHOLD MELLOM NASJONALE OG EØS-BASERTE TILTAK

De tiltak som er nevnt i foregående avsnitt (A, B og C) er med få unntak basert på EU-beslutninger. Tiltakene er derfor rette mot en høyere forekomst av kugalskapsmitte enn den som er vurdert å foreligge i Norge.

Tiltak som er spesielle for Norge er:

- Testing av importerte dyr og deres avkom
- Overvåkning av importerte dyr i isolat (seks måneder)
- Fortsatt bruk av fiskemel til drøvtyggere

E) RISIKOHÅNDTERING OG RISIKO-KOMMUNIKASJON

1 Generelt

Forvaltningens forslag til tiltak overfor BSE baserer seg blant annet på de risikovurderinger som er foretatt av Veterinærinstituttet fra mai 2000. Et viktig grunnlag

for Dyrehelsetilsynets forslag til forvaltningsmessige tiltak er også EUs rapport fra juli 2000 som plasserer Norge i kategorien med laveste risiko for smitte. Både Veterinærinstituttet og EU peker på at handel medfører risiko for smittespredning. I håndteringen av nevnte risikovurderinger mener Dyrehelsetilsynet det er nødvendig å legge til grunn det høye beskyttelsesnivået som er fastlagt og at kunnskapen om prionsjukdommer fortsatt er begrenset (prinsippet om "føre var").

På denne bakgrunnen anmodet Dyrehelsetilsynet den 26. mai 2000 i et eget brev Landbruksdepartementet om å vurdere et importforbud for levende storfe og får fra land som har høyere risiko for kugalskapsmitte enn Norge. Dyrehelsetilsynet har på samme bakgrunn anbefalt næringsutøvere å begrense seg til import av sæd og embryo utfra de samme kriterier.

De tiltakene som er satt i verk fra 1. januar 2001 øker beskyttelsesnivået betydelig i forhold til tidligere. Muligheten for tilførsel av ekstern smitte er fortsatt tilstede via import av levende dyr.

2 Informasjon ved mistanke eller utbrudd

Dyrehelsetilsynet legger vekt på størst mulig åpenhet om arbeidet med å overvåke og kontrollere kugalskap. Blant annet vil vi aktivt informere om mistanker dersom Veterinærinstituttet melder om slike. Vi legger vekt på at myndighetene er først ute med slike meldinger. Vår prinsipielle arbeidsmåte i slike situasjoner er å informere

- departement og alle medarbeidere i egen etat
- dyreeier og næring
- andre etater (bl.a. landbrukstilsynet, næringsmiddeltilsynet, helsetilsynet)
- forbrukerrådet og andre eksterne interessenter
- media og presse.

Erfaringene fra august 2000 er grundig evaluert og vi tror disse erfaringene skal komme oss til nytte ved et evt. tilfelle av kugalskap i Norge.

F) KORT OM DYREHELSETILSYNETS ARBEID MED ANDRE ZOONOSER

En av Dyrehelsetilsynets viktigste oppgaver er å hindre forekomst av zoonoser, d.v.s. sykdommer som kan overføres fra dyr til mennesker. De siste årene har dette arbeidet særlig blitt rettet mot salmonellaovervåkning i besetningene. Salmonellaprogrammet har dokumentert at Norge er i en unik situasjon når det gjelder lite salmonellabakterier hos produksjonsdyr.

Ved lovendring fra siste årsskifte er husdyrloven gjort gjeldende også for infeksjoner hos dyr som ikke gir sykdom hos dyret, men som kan overføres til mennesker. En viktig bakterie å ha oppmerksomhet mot i denne gruppen er "hamburgerbakterien" (EHEC). Dyrehelsetilsynet forventer også økt aktivitet for å kartlegge forekomsten av campylobacter og antibiotikaresistente bakterier hos dyr.